

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdamova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атхамович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQISH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidievna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	

MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI

To'rayeva Nafisa Odiljonovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Raqamli iqtisodiyot kafedrası v.b. dotsenti, Iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD).

ORCID: 0000-0001-6114-3740

E-mail: nturayeva16@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot raqamli iqtisodiyot sharoitida maxsus iqtisodiy zonalarda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirishning metodologik asoslarini ishlab chiqishga bag'ishlangan. Tadqiqotda raqamli transformatsiya jarayonlarining soliq boshqaruviga ta'siri, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, ma'lumotlar integratsiyasi hamda riskga asoslangan monitoring mexanizmlarining ahamiyati tahlil qilinadi. Maxsus iqtisodiy zonalarda qo'llanilayotgan soliq imtiyozlari va ma'muriy tartib-taomillarning amaliy natijalari baholanadi. Tadqiqot davomida soliq ma'muriyatchiligida mavjud institutsional va texnologik muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etishga qaratilgan integratsiyalashgan raqamli boshqaruv modeli taklif etiladi. Mazkur yondashuv soliq nazoratining shaffofligini oshirish, ma'muriy xarajatlarni kamaytirish va soliq intizomini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, soliq ma'muriyatchiligi, maxsus iqtisodiy zonalar, raqamlashtirish, soliq nazorati, integratsiyalashgan tizim, riskga asoslangan monitoring, soliq imtiyozlari.

Abstract. This study is devoted to the development of methodological foundations for improving tax administration in special economic zones under the conditions of the digital economy. The research analyzes the impact of digital transformation processes on tax governance, emphasizing the role of automated control systems, data integration, and risk-based monitoring mechanisms. The study also evaluates tax incentives and administrative procedures applied in special economic zones, as well as their practical outcomes. Institutional and technological challenges in tax administration are identified, and an integrated digital governance model aimed at addressing these issues is proposed. The suggested approach contributes to enhancing the transparency of tax control, reducing administrative costs, and strengthening tax compliance.

Key words: digital economy, tax administration, special economic zones, digitalization, tax control, integrated system, risk-based monitoring, tax incentives.

Аннотация. Данное исследование посвящено разработке методологических основ совершенствования налогового администрирования в специальных экономических зонах в условиях цифровой экономики. В работе анализируется влияние процессов цифровой трансформации на систему налогового управления, значение автоматизированных систем контроля, интеграции данных и механизмов мониторинга, основанных на оценке рисков. Оцениваются налоговые льготы и административные процедуры, применяемые в специальных экономических зонах, а также их практические результаты. В ходе исследования выявлены институциональные и технологические проблемы налогового администрирования и предложена интегрированная цифровая модель управления, направленная на их устранение. Предлагаемый подход способствует повышению прозрачности налогового контроля, снижению административных издержек и укреплению налоговой дисциплины.

Ключевые слова: цифровая экономика, налоговое администрирование, специальные экономические зоны, цифровизация, налоговый контроль, интегрированная система, риск-ориентированный мониторинг, налоговые льготы.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi zamonaviy iqtisodiy tizimlarning ishlash tartibini, biznesning qiymat yaratish usullarini hamda davlat organlarining soliqqa oid tartibga solish va undirish mexanizmlarini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli platformalar, avtomatlashtirilgan ma'lumot almashinuvi, sun'iy intellekt va ilg'or tahliliy texnologiyalar moliyaviy hamda ma'muriy jarayonlarga keng joriy etilmoqda. Shu sababli, soliq boshqaruvi an'anaviy qo'lda yuritiladigan va qog'oz hujjatlarga tayanuvchi nazorat shaklidan texnologiyalarga asoslangan, o'zaro integratsiyalashgan boshqaruv tizimiga o'tmoqda. Bunday o'zgarishlar moslashuvchan, ochiq va ma'lumotlar tahliliga tayanuvchi yangi ma'muriy yondashuvlarni talab etadi.

Maxsus iqtisodiy zonalar iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, innovatsiyalarni rag'batlantirish hamda ustuvor tarmoqlarni rivojlantirishda muhim siyosiy-iqtisodiy vosita sifatida qo'llaniladi. Ushbu maqsadlarga erishish uchun maxsus iqtisodiy zonalarda faoliyat yurituvchi korxonalarga odatda soliq yengilliklari, bojxona imtiyozlari va soddalashtirilgan tartib-taomillar taqdim etiladi. Bu qulayliklar tadbirkorlikni faollashtiradi, biroq soliq ma'muriyatchiligi uchun qo'shimcha murakkabliklarni ham yuzaga keltirishi mumkin. Agar boshqaruv tizimi yetarli darajada zamonaviy va uyg'unlashgan bo'lmasa, imtiyozlardan noto'g'ri foydalanish, hisobotlarda xatolar va byudjet tushumlarining kamayishi xavfi mavjud bo'ladi. Shu bois, maxsus iqtisodiy zonalarda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb masala hisoblanadi.

Raqamli transformatsiya ushbu muammolarni hal etish uchun yangi imkoniyatlarni ochib bermoqda. Zamonaviy raqamli vositalar katta hajmdagi moliyaviy va operatsion ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash, bitimlarni deyarli real vaqt rejimida kuzatish, muvofiqlikni avtomatik tekshirish hamda xavfga asoslangan nazorat modellarini qo'llash imkonini beradi. Shuningdek, elektron hisobot topshirish, onlayn soliq to'lovchi kabinetlari va avtomatlashtirilgan xizmat platformalari orqali soliq organlari bilan o'zaro aloqa samaradorligi oshadi. To'g'ri joriy etilgan raqamli yechimlar shaffoflikni kuchaytiradi, ma'muriy xarajatlarni kamaytiradi va ixtiyoriy soliq intizomini yaxshilaydi.

Mavjud islohotlar ko'pincha alohida yo'nalishlarda – texnologiya joriy etish, huquqiy o'zgarishlar yoki tashkiliy qayta tuzish doirasida – olib borilmoqda. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, raqamli vositalarni ma'muriy tartiblar, nazorat mexanizmlari va institutsional hamkorlik bilan uzviy bog'laydigan yagona metodologik yondashuv yetarli darajada shakllanmagan. Maxsus iqtisodiy zonalar sharoitiga moslashgan bunday metodologiyani ishlab chiqish nazariy asoslar, xalqaro tajriba, tahliliy baholash va amaliy mexanizmlarni birlashtirishni talab qiladi.

Mazkur tadqiqot raqamli iqtisodiyot sharoitida maxsus iqtisodiy zonalarda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirishga qaratilgan yagona metodologiyani ishlab chiqishga bag'ishlangan. Ishning asosiy maqsadi muhim tamoyillarni aniqlash, mavjud ma'muriy va texnologik bo'shliqlarni baholash hamda raqamli infratuzilma, avtomatlashtirilgan jarayonlar, xavfga asoslangan monitoring va soliq to'lovchiga yo'naltirilgan xizmatlarni o'zaro bog'lovchi integratsiyalashgan uslubiy modelni taklif etishdan iborat. Ushbu metodologik yondashuv raqamli iqtisodiyot talablariga mos, samarali, shaffof va moslashuvchan soliq boshqaruvi tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maxsus iqtisodiy zonalarda raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq ma'muriyatchiligi masalalari nazariy va amaliy jihatdan keng o'rganilgan. Mahalliy olimlar soliq boshqaruvi tizimlarining samaradorligini oshirish, elektron platformalar va avtomatlashtirilgan xizmatlar orqali soliq to'lovchilar bilan aloqani soddalashtirish imkoniyatlarini o'rganib, ularni amaliyotga joriy etish bo'yicha tadqiqotlar olib bormoqdalar. Xorijiy tadqiqotlar esa elektron soliq tizimlari, raqamli platformalar, soliq xavfini boshqarish va xavfga asoslangan nazorat mexanizmlari sohasida keng qamrovli izlanishlarni o'z ichiga oladi.

Xorijiy tajribada Singapur, Janubiy Koreya va Estoniya kabi davlatlarda elektron soliq boshqaruvi va raqamli transformatsiya muvaffaqiyatli joriy etilgan, bu esa xalqaro darajada soliq ma'muriyatchiligining samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi. Shu bilan birga, mazkur tajribalar raqamli texnologiyalar va institutsional mexanizmlarning birgalikda qo'llanilishi soliq intizomini oshirish va byudjet tushumlarini barqarorlashtirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

O'zbekistonda esa so'nggi yillarda soliq tizimi raqamlashtirilishi, elektron platformalar orqali soliq to'lovchilar bilan o'zaro aloqani soddalashtirish hamda ma'lumotlarni avtomatlashtirilgan tarzda qayta ishlash imkoniyatlarini yaratish orqali dolzarb tadqiqot ob'ektiga aylangan. Shu bilan birga, mahalliy sharoitga moslashgan va raqamli texnologiyalarni samarali integratsiyalashga qaratilgan metodologik yondashuvni ishlab chiqish zarurati ortib bormoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot maxsus iqtisodiy zonalarda raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirishga qaratilgan bo'lib, nazariy va amaliy yondashuvlarni birlashtiradi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar hamda huquqiy va normativ hujjatlar tahlil qilinib, raqamli boshqaruv tizimini shakllantirish uchun nazariy zamin yaratildi. Soliq tushumlari, rasmiy bandlik ko'rsatkichlari, yirik soliq to'lovchilar soni kabi iqtisodiy ma'lumotlar asosida kvantitativ tahlil olib borildi va mavjud vaziyatni baholash imkoniyati yaratildi.

Shuningdek, O'zbekiston va xorijiy davlatlardagi maxsus iqtisodiy zonalarning soliq boshqaruvi tajribasi o'rganilib, eng yaxshi amaliyotlar aniqlanib, mamlakat sharoitiga moslashtirildi. Tadqiqotda raqamli transformatsiya vositalari, avtomatlashtirilgan jarayonlar va xavfga asoslangan monitoring tizimlari modellashtirilib, integratsiyalashgan boshqaruv modeli ishlab chiqildi. Elektron soliq platformalari va avtomatlashtirilgan tizimlar orqali olingan amaliy tajriba tahlil qilinib, ularning samaradorligi va shaffoflikka ta'siri baholandi.

Ushbu metodologiya nazariy va amaliy yondashuvlarni birlashtirib, maxsus iqtisodiy zonalarda samarali, shaffof va moslashuvchan raqamli soliq boshqaruvini shakllantirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maxsus iqtisodiy zonalarda (MIZ) soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish va soliq nazoratini optimallashtirishga qaratilgan kompleks jarayondir. Raqamli iqtisodiyot sharoitida MIZ faoliyatini baholashda faqat an'anaviy iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan cheklanib qolib bo'lmaydi. Bu jarayonda raqamli innovatsiyalar darajasi, intellektual kapitaldan foydalanish, avtomatlashtirilgan soliq boshqaruvi, elektron hisobot tizimlari va Big Data tahlili kabi omillar muhim ahamiyatga ega.

Globalizatsiya va raqamlashtirish jarayoni, elektron hukumatning keng rivojlanishiga asoslangan holda, soliq ma'muriyati sohasidan yuqori talablarni yuzaga keltiradi. Dunyo soliq amaliyoti shuni ko'rsatadiki, soliq siyosatining zamon talablariga moslashuvchanligini ta'minlashning asosiy omili samarali soliq ma'muriyatini shakllantirishdir.

So'nggi yillarda O'zbekiston soliq tizimi jiddiy o'zgarishlarga duch keldi. Tizimning modernizatsiyasi va yangi iqtisodiy sharoitlarga moslashuvi tezlashgan global jarayonlar, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi hamda mamlakatning xalqaro integratsiyalashuvi bilan uzviy bog'liq. Bu jarayon hukumatga samarali va shaffof soliq tizimini yaratish vazifasini yuklaydi, bu esa soliq yukini tartibga solish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va qora iqtisodiy faoliyatni kamaytirish o'rtasida muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Soliq tizimida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolardan eng asosiylari tizimning murakkabligi va soliq yukining notekis taqsimlanishidir. Masalan, so'nggi yillarda yirik korxonalar va kichik biznes o'rtasidagi soliq yukidagi farqlar ba'zan adolatsiz holatlarga olib keladi va biznesni mavjud soliq imtiyozlaridan foydalanish uchun sun'iy tarzda tashkil etishga undaydi. Bu holat iqtisodiyotni rivojlantirishda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini to'liq ko'rsatmasligiga sabab bo'lishi mumkin.

Soliq tizimini raqamlashtirish O'zbekistonda soliq ma'muriyatini isloh qilish jarayonida muhim qadam bo'ldi. Avtomatlashtirilgan buxgalteriya tizimlari va ma'lumotlarni qayta ishlash vositalari qo'lda bajariladigan operatsiyalarni kamaytirdi, soliq hisobotlarini taqdim etish jarayonini tezlashtirdi va ularning aniqligini oshirdi. Zamonaviy axborot texnologiyalari, xususan, katta ma'lumotlar tahlili va sun'iy intellekt modellaridan foydalanish soliq xavflarini baholash va soliq to'lashdan bo'yin tovlash holatlarini kamaytirishga yordam berdi.

Elektron platformalar orqali soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasidagi o'zaro ta'sir soddalashti, bu soliq jarayonining shaffofligi va oldindan aytib bo'ladiganligini oshirdi. Shu bilan birga, raqamlashtirish doimiy sarmoya, kadrlar tayyorlash va texnologik infratuzilmani rivojlantirishni talab qiladi. Hozirgi vaqtda tizimni kengaytirish va takomillashtirish bo'yicha ishlar davom etmoqda.

1-jadval. Soliq bazasi va rasmiy bandlik ko'rsatkichlari (2019-2025 y.)

Yil	Soliq tushumlari (trln so'm)	Rasmiy ish o'rinlari soni (mln)	Norasmiy bandlik ulushi (%)	Yashirin iqtisodiyot ulushi (taxminiy, YAIMga nisbatan %)
2019	64.1	5.6	48.9	38.7
2021	96.2	6.4	41.3	30.5
2023	142.7	7.1	35.6	26.3
2024	165.0	7.4	33.0	24.5
2025	188.0	7.8	30.5	22.8

2025-yil uchun belgilangan soliq siyosatida asosiy soliq stavkalari quyidagicha belgilangan: qo'shilgan qiymat solig'i – 12%, foyda solig'ining bazaviy stavkasi – 15%, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i – 12%, yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq stavkasi – 1,5%, qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar uchun yer solig'i – 0,95%, qishloq xo'jaligi yerlarini sug'orish va baliqlarni yetishtirish (o'stirish) uchun suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq – 1 kub. metrga 100 so'm, ijtimoiy soliq – 12% (byudjet tashkilotlari uchun – 25%), aylanmadan olinadigan soliq esa 4% miqdorida o'zgarmasdan qoldirilgan.

Soliq kodeksining 68-bobi aynan maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlariga bag'ishlangan bo'lib, 473 va 477-moddalardan iborat. Soliq kodeksining 473-moddasiga muvofiq, maxsus iqtisodiy zonalarining ishtirokchilariga kiritilgan investitsiyalar hajmiga qarab mol-mulk solig'idan, yer solig'idan va suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqdan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori bilan belgilangan muddatga ozod qilish tarzida soliq imtiyozlari beriladi.

Maxsus iqtisodiy zonalarning ishtirokchilari foyda solig'ini to'lashdan o'zi kiritgan investitsiyalar hajmiga qarab quyidagi muddatlarda ozod etiladi:

3 million AQSH dollaridan 5 million AQSH dollarigacha bo'lgan miqdordagi investitsiyalar uchun – 3 yil;

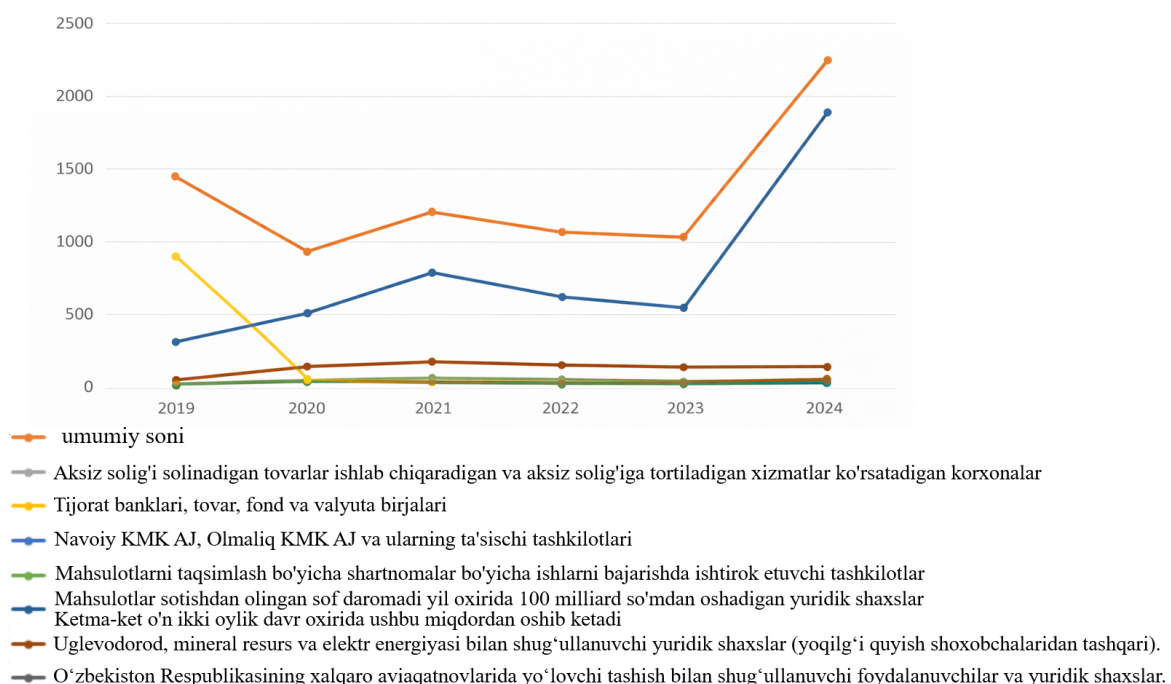
5 million AQSH dollaridan 15 million AQSH dollarigacha bo'lgan miqdordagi investitsiyalar uchun – 5 yil;

15 million AQSH dollaridan yuqori miqdordagi investitsiyalar uchun – 10 yil.

2020-yilda soliq to'lovchilar sonining kamayishi asosan tijorat banklari va ularning respublika bo'ylab filiallarining qayta tashkil etilishi bilan izohlanadi. Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo soliq inspeksiyasida xizmat ko'rsatiladigan yirik soliq to'lovchilar tarkibi quyidagicha: 2019-yilda – 1 416 ta, 2020-yilda – 836 ta, 2021-yilda – 1 149 ta, 2022-yilda – 957 ta, 2023-yilda – 886 ta, 2024-yilda esa – 2 187 ta.

Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligida mavjud muammolardan biri korxonalarni yirik soliq to'lovchi toifasiga kiritish mezonlari bilan bog'liq. Ma'lumki, yuridik shaxslarni yirik soliq to'lovchi toifasiga kiritish mezonlariga ko'ra, oxirgi kalendar yil yakuni bo'yicha mahsulot (tovar, ish va xizmatlar) realizatsiyasidan olingan sof tushumi 100 milliard so'mdan oshgan yuridik shaxslar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasidagi xorijiy yuridik shaxslarning doimiy muassasalari ketma-ket o'n ikki oylik davr yakunida ushbu miqdordan yuqori ko'rsatkichga ega bo'lsa, yirik soliq to'lovchi deb belgilanadi. Biroq mazkur mezon mamlakatdagi amaldagi inflyatsiya darajasi, korxonalar ishlab chiqarish quvvatlari va ishlab chiqarish hajmlarining o'sishi hamda ularning umumiy rivojlanish sur'atlari nuqtai nazaridan bugungi talablarni to'liq qondirmaydi.

O'zbekistonda amalga oshirilgan soliq islohotlari sezilarli natijalarga olib keldi. Soliq tizimidagi o'zgarishlar yirik biznes hamda kichik va o'rta biznes sub'ektlari uchun soliqqa tortish sharoitlarini yaxshilashga xizmat qildi. Asosiy natijalardan biri – yirik korxonalarga soliq yukining kamaytirilishi bo'lib, bu ular uchun investitsiya mablag'larini bo'shatish va ishlab chiqarishni rivojlantirish imkonini berdi. Shu bilan birga, kichik va o'rta biznes uchun ba'zi hollarda soliq yukining oshishi kuzatildi, ayniqsa umumiy belgilangan soliqqa o'tish jarayonida. Bu esa soliq intizomini mustahkamlash va soliq bazasini kengaytirishga yordam berdi.

1-rasm. Yirik soliq to'lovchilar sonidagi o'zgarishlar

2020-yilda soliq to'lovchilar sonining keskin kamayishi asosan tijorat banklari va ularning respublika bo'ylab filiallarining transformatsiya qilinishi bilan izohlanadi. Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo soliq inspeksiyasida xizmat ko'rsatilgan yirik soliq to'lovchilar soni quyidagicha bo'lgan: 2019-yilda – 1 416 ta, 2020-yilda – 836 ta, 2021-yilda – 1 149 ta, 2022-yilda – 957 ta, 2023-yilda – 886 ta, 2024-yilda esa – 2 187 ta.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli iqtisodiyot sharoitida maxsus iqtisodiy zonalarida soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish masalalari o'rganildi. Raqamli transformatsiya, elektron soliq platformalari, avtomatlashtirilgan soliq boshqaruvi, Big Data tahlili, sun'iy intellekt va ilg'or analitik texnologiyalar soliq jarayonlarini soddalashtirish, shaffoflikni oshirish va soliq intizomini mustahkamlash imkonini beradi. Ushbu vositalar soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tezlashtiradi, hisobotlarni real vaqt rejimida kuzatish imkonini yaratadi va soliq nazoratini avtomatlashtirilgan, xavfga asoslangan modellar orqali amalga oshirishga xizmat qiladi.

Yirik soliq to'lovchilarni aniqlash mezonlari, soliq imtiyozlaridan foydalanish samaradorligi, byudjet tushumlarini barqaror oshirish va investitsiya jozibadorligini oshirish masalalari ham batafsil o'rganildi. Yirik korxonalar hamda kichik va o'rta biznes sub'ektlari uchun soliq yukini optimallashtirish, soliq bazasini kengaytirish va iqtisodiyotni rag'batlantirishga xizmat qiluvchi mexanizmlar tahlil qilindi.

Maxsus iqtisodiy zonalarida faoliyat yurituvchi korxonalar uchun belgilangan soliq imtiyozlarining samarali qo'llanilishi byudjet tushumlarining barqarorligi va soliq tartib-intizomi uchun muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlangan. Raqamli yechimlarni tatbiq etish orqali soliq tizimining murakkabligi kamayadi, noto'g'ri hisob-kitoblar va soliq to'lashdan bo'yin tovlash holatlari sezilarli darajada kamayadi.

Raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirilgan integratsiyalashgan boshqaruv modeli maxsus iqtisodiy zonalarida samarali soliq boshqaruvi, shaffoflikni, byudjet tushumlarining barqarorligini va investitsiya faolligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, soliq ma'muriyatchiligi tizimining yanada takomillashtirilishi, kadrlar tayyorlash, texnologik infratuzilmani rivojlantirish va doimiy monitoringni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari: Soliq tushumlari, rasmiy va norasmiy bandlik, yashirin iqtisodiyot ko'rsatkichlari (2019–2025). Toshkent, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasi Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risidagi qonuni. Toshkent: Rasmiy nashr, 2020.
3. World Bank. Digital Economy and Tax Administration: International Practices. Washington, D.C., 2022.
4. OECD. Tax Administration in the Digital Era: Best Practices and Innovations. Paris: OECD Publishing, 2021.
5. International Monetary Fund (IMF). Revenue Administration Reforms and Digitalization. Washington, D.C., 2020.
6. Aliyev, A. Raqamli iqtisodiyot va soliq boshqaruvi: O'zbekiston tajribasi. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2023.
7. Tashkent State University of Economics. Maxsus iqtisodiy zonalarida investitsiyalar va soliq imtiyozlari: analitik hisobot. Toshkent, 2022.
8. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Special Economic Zones and Investment Facilitation. Geneva, 2021.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>